

**Byggnadsminnesförklaring av Nors ångsåg, fastigheten
Nor 4:2, Järvsö socken, Ljusdals kommun**

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Nors ångsåg har väckts den 24 januari 1989 av länsstyrelsen. Förslag till skyddsföreskrifter har remitterats samma datum.

Fastighetens ägare har skriftligen godkänt byggnadsminnesförklaringen med föreslagna skyddsföreskrifter den 2 oktober 1993.

Byggnadsnämnden i Ljusdals kommun har genom beslut den 15 februari 1989 godkänt förslaget till byggnadsminnesförklaring.

Riksantikvarieämbetet har i yttrande den 2 mars 1989 lämnat förslaget till byggnadsminnesförklaring utan erinran.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Nors ångsåg, fastigheten Nor 4:2 i Järvsö socken, Ljusdals kommun för byggnadsminne och meddelar enligt 2§ samma lag skyddsföreskrifter enligt bilaga 1.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll. Även läns museet kan rådfrågas.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

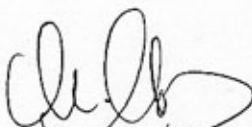
Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Lars Eric Ericsson,

ordförande, samt ledamöterna Axel Andersson, Bengt Björkman, Thomas Ekenblad, Alice Hamberg, Lars-Erik Häggblom, Håkan Larsson, Sven Eric Lundahl, Kenth Lövgren, Birgit Wallström, Håkan Westlund, Stig Wigren, Kenneth Nilshem, Alice Lindgren och Laszlo Gönczi.

I den slutliga handläggningen har också deltagit länsantikvarie Erik Nordin och antikvarie Margaretha Sundberg, föredragande.

Lars Eric Ericsson

Margaretha Sundberg

Kopia till

Riksantikvarieämbetet
Byggnadsnämnden i Ljusdals kommun
Kulturnämnden i Ljusdals kommun
Länsmuseet
Inskrivningsmyndigheten vid Ljusdals tingsrätt
Överlantmätarmyndigheten
Planenheten

LÄNSSTYRELSEN, GÄVLEBORGS LÄN

NORS ÅNGSÅG

NOR 4:2

JÄRVSÖ SOCKEN, LJUSDALS KOMMUN

Nors ångsåg efter restaurering 1985
Foto: Länsmuseet i Gävleborgs län

Interiör: Sågvinden
Foto: Länsmuseet i Gävleborgs län

Historik

Nors ångsåg är ett av de många mindre sågverk som anlades i Norrlands inland under senare delen av 1800-talet. Deras produkter avsett främst till på den lokala marknaden, till skillnad från de stora sågarna vid kusten, som exporterade större delen av sina trävaror.

De mindre ångsågarna fick en relativt enhetlig utformning över hela landet. Stora såghus i trä med intilliggande brädgårder var brandfarliga miljöer och därför gällde det inte minst att tillgodose rådande brandskyddsbestämmelser.

Vid Nors ångsåg är såghuset på sedvanligt sätt byggt i trä, i regelkonstruktion med liggande fasspontpanel. Maskinhuset är däremot uppfört i putsat tegel och placerat på föreskrivet avstånd från sågbyggnaden, tre meter. Eldspridningsrisken minskades genom att väggen närmast sågen lämnades obruten, medan stempelväg och det välvda inner-taket skyddade mot gnistbildning i pannutrymmet. Beskrivningen passar in på mängder av svenska sågverk från samma tid.

Sågbyggnaden med tillhörande maskinhus byggdes under åren 1857-98 av Jon Hansson på gården Björs i Nor och drevs till en början av ett handelsbolag. Från år 1909 ägdes sågen av Hansson ensam och har sedan dess gått i arv i släkten.

Efter något år sysselsatte sågen tolv arbetare. Omkring år 1901 kunde en del av dessa få bostad i en nybyggd arbetarkasern med fyra lägenheter om ett rum och kök, strax norr om såghuset. Kasernen byggdes i två våningar med ett utskjutande trapphus, som försågs med förbruksvist omkring år 1930. Till arbetarbostaden hör ett uthus med förråd, vedbodar och sovpplatser för sommarbruk, samt en byggnad rymmande stall, smedja och kolbod. Dessa är förmodligen samtida med bostadshuset. År 1937 tillkom ett spånhus, dit spånen från såghuset fläktades via en bevarad spånledning. Till spånhuset hör också ett utbyggt dass.

Samtliga byggnader är uppförda i regelkonstruktion med liggande fasspontpanel.

Maskinhuset byggdes om år 1923 för ny ångmaskin och panna. Samtidigt ersattes den ursprungliga påstakorstenen av en ny i tegel. Senare under 1920-talet byggdes såghuset till åt söder.

Sedan sågningen upphört 1956 pågick hyvling under ytterligare tre år. Därefter revs sågverksbyggnadens intagsbrygga och utkastränna, virkesmagasin, stovhus, kolhus och kolkasern. I övriga delar har miljön bevarats intakt sedan sågverkstiden. Intagsbrygga och utkastränna rekonstruerades vid restaurering 1984/85. Vid samma tillfälle åtgärdades skador på byggnaderna, som också målades utvändigt.

Samtliga byggnader är ytterst välbevarade, även interiört. Maskineriet i pannhus och såghus är intakt. Dessutom finns här en mängd tillbehör, reservdelar m.m. Även smedjans utrustning finns till stora delar bevarad.

Den rika miljön med välbevarade komplexenthus och omfattande maskinell utrustning skiljer Nors ångsåg från samtida anläggningar av motsvarande typ, eftersom de flesta äldre sågar rivits eller fått förfälla. Genom att anläggningen samtidigt är i hög grad representativ för ett en gång omfattande sågverksbestånd måste dess kulturhistoriska värde anses betydande.

Skyddsområde

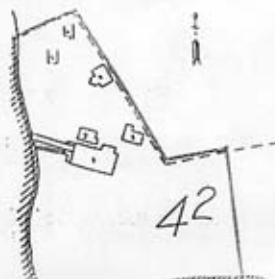
Skyddsområdet omfattar del av fastigheter. Nor 4:2 enligt karta.

Skyddsföreskrifter

Skyddsföreskrifterna gäller samtliga på kartan markerade byggnader.

- 1) Byggnaderna inom skyddsområdet får inte utan länsstyrelsens tillstånd rivas, flyttas, ombyggas eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
- 2) I byggnadernas inre får ingrepp i stommen inte göras, ej heller ändring av eller ingrepp i sågverkets maskineri eller annan fast inredning och utrustning i byggnader som tillhör fastigheten.
- 3) Byggnaderna skall i samråd med länsstyrelsen underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
- 4) Skyddsområdet skall värdes på ett sådant sätt att byggnadernas karaktär och utseende inte försvåras.

1. Såghus
2. Maskinhus
3. Spånhus/dass
4. Arbetarbostad
5. Uthus
6. Smedja/stall/kolbod

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga länsstyrelsens beslut skall Ni göra det skriftligen hos Kammarrätten

Brevet med överklagandet skall dock lämnas eller skickas till länsstyrelsen (som sedan skickar det vidare tillsammans med länsstyrelsens handlingar).

Överklagandet måste ha kommit in till länsstyrelsen inom

tre veckor från den dag Ni fått del av beslutet

tre veckor från

två månader från

Om överklagandet inte kommer in i rätt tid kan det inte tas upp till prövning.

I skrivelsen skall Ni ange vilket beslut Ni överklagar (datum och diarienummer), vilken ändring Ni vill ha och de skäl Ni anser att Ni har för ändringen samt namn, postadress och telefonnummer.

Skrivelsen skall undertecknas.

För ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till länsstyrelsen.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer är

Länsstyrelsen	Telefonnummer
.801 70 GÄVLÉ	026/17 10 00